Antonius van Padua & Stadskerk Nijmegen (OCP), 15maart 2026, 4e zondag in de Veertigdagentijd; voorgangers: Cecile Kuijpers (AvP), ds. Pieter Endedijk (OCP).

[Eerste lezing: 1 Samuel 16, 1b, 6-7, 10-13a] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 De HEER vroeg aan Samuel: 'Hoe lang blijf je nog treuren om Saul, die Ik als koning van
Israël verworpen heb? Kom, vul je hoorn met olie en ga voor Mij naar Isaï in Betlehem, want
een van zijn zonen heb Ik als koning uitgekozen.' (..)
6 Bij hun aankomst viel zijn oog meteen op Eliab, en hij zei bij zichzelf: Hij die daar klaarstaat
is vast en zeker degene die de HEER wil zalven. 7 Maar de HEER zei tegen Samuel: 'Ga niet af
op zijn voorkomen en zijn rijzige gestalte. Ik heb hem afgewezen. Het gaat niet om wat de
mens ziet: de mens kijkt naar het uiterlijk, maar de HEER kijkt naar het hart.' (…)
10 Zo stelde Isaï zijn zeven zonen aan Samuel voor, maar telkens zei Samuel dat dit niet
degene was die de HEER gekozen had. 11 'Zijn dit alle zonen die u hebt?' vroeg hij. 'Nee,'
antwoordde Isaï, 'de jongste is er niet bij, die hoedt de schapen en de geiten.' Toen zei
Samuel tegen Isaï: 'Laat hem hier komen. We beginnen niet aan de maaltijd voordat hij er is.'
12 Isaï liet hem halen. Het was een knappe jongen met rossig haar en sprekende ogen. En de
HEER zei: 'Hem moet je zalven. Hij is het.' 13 Samuel nam de hoorn met olie en zalfde hem te
midden van zijn broers.

[Evangelie: Johannes 9, 1-9, 34-41] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 In het voorbijgaan zag Jezus iemand die al vanaf zijn geboorte blind was. 2 Zijn leerlingen
vroegen: 'Rabbi, hoe komt het dat hij blind was toen hij geboren werd? Heeft hij zelf
gezondigd of zijn ouders?' 3 'Hij niet en zijn ouders ook niet,' was het antwoord van Jezus,
'maar Gods werk moet door hem zichtbaar worden. 4 Zolang het dag is, moeten we het werk
doen van Hem die Mij gezonden heeft; straks komt de nacht en dan kan niemand iets doen. 5
Zolang Ik in de wereld ben, ben Ik het licht voor de wereld.' 6 Na deze woorden spuwde Hij
op de grond. Met het speeksel maakte Hij wat modder, Hij streek die op de ogen van de
blinde 7 en zei tegen hem: 'Ga u wassen in het badhuis van Siloam.' (Siloam is in onze taal
'gezondene'.) De man ging weg, waste zich, en toen hij terugkwam kon hij zien.
8 Zijn buren en de mensen die hem kenden als bedelaar zeiden: 'Is dat niet de man die altijd
zat te bedelen?' 9 De een zei: 'Ja, die is het,' en de ander: 'Nee, maar hij lijkt er wel op.' De
man zelf zei: 'Ik ben het echt.' (…)
34 Toen riepen ze: 'Jij, sinds je geboorte een en al zonde, wil jij ons de les lezen?' En ze
joegen hem weg.
35 Jezus hoorde dat en zocht hem op. Hij vroeg: 'Gelooft u in de Mensenzoon?' 36 'Als ik wist
wie het was, heer, zou ik in Hem geloven,' zei hij. 37 'U kijkt naar Hem en u spreekt met
Hem,' zei Jezus. 38 Toen zei de man: 'Ik geloof, Heer,' en hij wierp zich voor Jezus neer. 39
Jezus zei: 'Ik ben in de wereld gekomen om het oordeel te vellen. Dan zullen zij die niet zien,
zien en zij die zien, zullen blind worden.' 40 Een paar farizeeën die bij Hem stonden en dat
hoorden, zeiden: 'Wij zijn toch zeker niet blind!' 41 'Was u maar blind,' zei Jezus, 'dan zou u
zonder zonde zijn. Maar u beweert dat u kunt zien, en dus blijft uw zonde.

[overweging:]
Gemeente van Christus,
Wij kunnen niet omgaan met het onverklaarbare. Als iemand iets overkomt, willen we weten waardoor het komt. Een ziekte treft je, een ongeluk. Waarom jij? Waarom degene die je dierbaar is?

Ook bij de leerlingen van Jezus is dat hardnekkig aanwezig, en ik vermoed dat na wat er in het evangelie wordt beschreven, dat niet veranderd is.

Ze ontmoeten een man die van zijn geboorte af blind is. Een onverklaarbare wending van de natuur. Maar ze zoeken naar een reden waarom deze man blind is. Die reden moet er toch zijn?
'Heeft hij zelf gezondigd of zijn ouders?' – is de vraag, want het onverklaarbare moet verklaarbaar worden. En ook zij komen niet los van het frame zonde en schuld.
Veel mensen willen met hun geloof als gereedschapskist de wereld kunnen verklaren. Ook buiten de kerk zoeken mensen altijd naar een verklaring voor het onverklaarbare.
Sociale media spelen daarbij vaak een bedenkelijke en negatieve rol. Er gebeurt iets, iemand overkomt wat, en in vaak grove bewoordingen wordt meteen de schuldvraag beantwoord, terwijl die vaak niet te beantwoorden is.

Ja, soms is er sprake van oorzaak en gevolg. Een ernstig verkeersongeluk omdat iemand te hard of te roekeloos rijdt. Een ziekte als gevolg van een onverstandige leefwijze. We kunnen het plaatsen, oorzaak en gevolg benoemen.
Maar veel vaker kán dat niet.
Waarom treft jou die ziekte? Waarom kreeg jij een kind met een beperking? Waaraan heb ik het verdiend? Je hebt er niets aan als gezegd wordt: 'het zal wel komen door…'
Er is lijden in deze wereld en er is lijden dat onverklaarbaar is. Daar helpt geen moedertje lief aan.
Eeuwenlang werden mensen zo zoet gehouden. Het is nog niet zo lang geleden dat in ons land kindersterfte veel voorkwam. En dominee en pastoor gaven snel een antwoord: het is Gods wil en daar moet je het maar mee doen. Verder geen vragen stellen.
Er is geen reden voor het lijden.

Ook de leerlingen van Jezus willen het onverklaarbare verklaren: 'Heeft hij gezondigd of zijn ouders?'
En Jezus antwoordt: 'Hij niet en zijn ouders ook niet, maar Gods werk moet door hem zichtbaar worden.'

Wat een vreemde reactie van Jezus. Dus toch iets van een vooropgezet plan van God? Een voorbeschikking?

Maar Jezus breekt zo met de wetmatigheden van oorzaak en gevolg. Voor onschuldig lijden is geen verklaring. Jezus wil met zijn uitspraak juist aangeven dat die schema's om het onverklaarbare te verklaren niet deugen. Mensen willen hun geloof zien als gereedschap om te kunnen verklaren wat er in de kleine en de grote wereld is gebeurd en gebeurt. Dat is niet alleen een dwaalweg, het is ook door de kerk eeuwenlang misbruikt om mensen genoegen te laten nemen met het overkwam. En daarmee moest je het maar doen. Misschien is er geen valsere troost denkbaar.

Nee, met je geloof kun je niet verklaren wat er gebeurd is en wat er gebeurt. Met de uitspraak van Jezus – 'Gods werk moet door hem zichtbaar worden' – geeft Hij aan dat Gods werk moet gebeuren.

Geloof verklaart niet wat er is gebeurd, maar wat gebeuren moet. En dat is bij deze man het licht in de ogen, zicht en inzicht.
Daarmee wordt duidelijk aangegeven: Gods werk gebeurt niet in de blindheid, in de verblinding. Gods werk gebeurt niet in een ziekte, in een ongeluk dat je overkomt, in de tegenslag die juist jou treft en niet een ander.

Nog maar een keer: je gelooft niet om te verklaren wat er in de wereld gebeurt, de grote wereld waar de krant vol van staat, en de kleine wereld, dat is alles waar jij mee bezig bent en wat jou bezighoudt.

Een van mijn leermeesters zei het zo: 'geloof is een uitdaging de wereld te veranderen'. Je mag ook zeggen: 'de kerk is een uitdaging de wereld te veranderen'. Dat is de opdracht: je geloof dient ertoe om vernieuwing, verzoening, herschepping te brengen. Dat is wel het werk van God, niet van jou. Maar als jij zegt: ik geloof, ik wil bij een geloofsgemeenschap horen, dan zeg je: God heeft mij in dienst genomen door dat zichtbaar te maken.
'Gods werk moet zichtbaar worden' – die uitspraak van Jezus schept vreugde, biedt inzicht en uitzicht op wat ons hier en nu te doen staat.

Het gaat om zien, om inzien.

Het is vandaag de vierde zondag in de veertigdagentijd. Dat is een vreugdevolle zondag midden in de deze veertigdagentijd. In veel kerken is de liturgische kleur niet paars, maar rose. Het witte licht van Pasen wordt even zichtbaar. Deze zondag draagt ook wel de naam 'Klein Pasen'. Pasen is al zichtbaar, al in beeld.
De veertigdagentijd was vanouds een catechesetijd voor de geloofsleerlingen die in de Paasnacht werden gedoopt. De evangeliën in deze periode zijn verhalen om te begrijpen wat Pasen is.

Een leertijd. Om te leren zien, te leren inzien. ‘Je gaat pas zien als je het doorhebt’, zei Johan Cruijff eens in zijn wijsheid.
Zien is leren inzien. Je gaat pas zien als je het doorhebt.

Als ik over dit evangelie nadenk, kan ik mij afvragen: hoe kan dat nu, dat een blinde gaat zien. Of dat een zieke wordt genezen door Jezus, een lamme gaat lopen, een dode wordt opgewekt.
Als dat kan, weet ik nog wel een aantal mensen waar Jezus langs moet gaan.

Misschien moeten we dit verhaal lezen als een beeldverhaal, een voorbeeldverhaal.
Iemand kan niet zien, is niet tot zicht, tot inzicht gekomen, ziet Gods werk niet.
De genezing die wordt beschreven is dat Jezus een sacramentele handeling voltrekt.
Jezus spuugt op de grond, maakt met het speeksel wat modder, smeert dat op de ogen en zegt: ga je wassen in het badhuis van Siloam. Het water stroomt, de man wast zich en hij ziet.
Ik noemde wat Jezus deed een sacramentele handeling, omdat in wat hij doet drie dingen samengaan: iets tastbaars, een handeling en woorden, zoals dat ook bij de doop gebeurt. Er is water, er is een handeling en er zijn woorden: ‘Ik doop je in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest’. Die drie, water handeling en precies die woorden maken het geheel tot een ritueel, een sacramentele handeling
Wat in het evangelie wordt beschreven doet ook denken aan de doop: door het water heen, water het element dat dood en leven in zich draagt, naar het nieuwe leven, door het doodse van de blindheid, de verblinding, naar het licht, naar zicht, inzicht.

Wat ziet de man dan? Hij ziet Gods werk, en daar getuigt hij nu van.

Na een lang middendeel in het evangelie, waarin een heftige discussie wordt beschreven tussen Jezus en farizeeën, andere omstanders en de ouders van de man, is er weer een ontmoeting tussen Jezus en de man. ‘Gelooft u?’, vraagt Jezus. ‘Ja, ik geloof’, zegt de man.
Wie zegt ‘ik geloof’, zegt: God heeft mij in dienst genomen om zijn werk zichtbaar, inzichtelijk te maken. Dienstbaar zijn aan het koninkrijk van God, dat is een wereld van vernieuwing, verzoening, herschepping.

In de Paasnacht worden in de Stadskerk twee jonge mensen gedoopt. Het is altijd een vreugde voor een geloofsgemeenschap als jonge mensen zeggen: ik geloof, ik wil bij een geloofsgemeenschap horen. Ik heb zicht gekregen op Gods werk in deze wereld. Ik ga de uitdaging aan deze wereld te willen veranderen.

Als er gedoopt wordt staat de geloofsgemeenschap om de dopelingen heen. Zij zijn geen toeschouwers, maar getuigen van wat zij zien en wat er gebeurt. De woorden ‘Ik geloof’ zijn niet alleen van de dopelingen, maar van eenieder. Zij zien wat er gebeurt, zijn tot inzicht gekomen en zij beloven met de gedoopten de weg te gaan van Gods koninkrijk.

Geloof verklaart niet wat er is gebeurd, maar wat gebeuren gaat.

Pieter Endedijk, endedijk@hetnet.nl